

modalitetnega momenta. Če pa iščem tega nadaljnega modalitetnega momenta pomen, se moram ozreti najpoprej na prvo značenje prefiksa „u“, in ta je, da znači „u“ neko odmikanje, oziroma da je soroden s prefiksom „od“. — Če vsporedim prefiks „pri“ s prefiksom „u“, dobim vtis, da pomeni „pri“ toliko kot „hinzu“, „u“ pa toliko kot „hinweg“, da priganja „pri“ razvoj dejanja v isto smer, v kateri že dejanje samo speje, da torej pospešuje in speje v napredek, — „u“ pa vpliva v nasprotni smeri, torej zadržuje, ovira, zaustavlja. Zdi se mi, da bi se morda dalo postaviti pravilo, da sestava s „pri“ daje v obče adfirmativen, ona z „u“ (oziroma „od“) pa negativen pomen; pritrditi, prikimati, prireči (adjudicieren), pristati, pristopiti, pritegniti i. t. d. vsi so s svojim „da, tako je!“ na strani tistega, ki trdi, vsi skušajo prispevati, da trditev obveljaj; sestavljenke z „u“ in „od“ pa kažejo nasprotno smer, t. j. nekak upor ali odpor proti trditvi; kdor odkima, odreče, odpove, tisti pravi, da ne; kdor prošnjo odbije in se ji ustavi, ne soglašja s prošnjo, pač pa tisti, ki v to privoli ali dovoli; kdor odstopi ali se umakne, noče biti več na prvotnem stališču, svoj prejšnji „da“ zamenja z „ne“; prav tako si mislim tudi, da naš ugovor ne pritrjuje, ampak zanikuje, ne trdi tistega, ampak nasprotno, ne podkreplja trdivčeve izjave, ampak se ji ustavlja. Na kratko povedano, „pri“ in „u“ (od) si v tem smislu nasprotujeta, da pritrditev trdi isto kot trditev, ugovor pa trditvi nasprotuje. Tako razumejo Slovenci dandanes po veliki večini izraz ugovor, da je to govoru ali trditvi nasprotna, upirajoča se trditev. Še eno hočem pripomniti. Ker gospod Upravda sklicajoč se na Pleteršnika in Levca ugovarja oblikam ugovor in ugovarjati, češ da so slovniško neopravičene, ker prefiks „u“ izrazuje samo dokončatev t. j. golo perfektiviranje — in ker na 184. str. Slovenskega Pravnika (v ponat. str. 8) samozavestno povdarja, da pisatelji do novejšega časa sploh niso poznali besed ugovor, ugovarjati v drugotnem pomenu (Einrede, einreden), temuč le vgovor, vgovarjati — tedaj bi se dalo iz tega nekako sklepati, da mu vgovor in vgovarjati še nista toliko zoprna, da bi se z njima morda še lahko sprijaznil, le ta preklicani „u“ (ugovor, ugovarjati), ki služi edino le perfektiviranju (?), ta preklicani „u“, ta ga bode. Tukaj bodi povedano, da Pleteršnik in Levec, ki se je nanju eno stran poprej sam skliceval glede prefiksa „u“, niti eden niti drugi nimata oblik vgovor in vgovarjati, ampak samo ugovor in ugovarjati. Tu bi pa jaz tako le sodil: če sta mu bila enkrat dovolj poroka, naj bi ju nikar tako hitro ne zatajil. In ker smo že za „u“ naglašali golo zmožnost perfektiviranja, povejmo še za „v“ (в), da pomeni prodiranje v notranjost, pa tudi začetek in — deminucijo dejanja. Kteri pomen bi bil tu na mestu, to bi me zanimalo izvedeti od tistega, ki mu bolj ugaja vgovor mimo ugovora. Sicer si pa že mislim, da utegne reči: „vmes (darein), med govor se vtikaje“; — magari, če komu to bolj ugaja, nego dostojni in odločni „nasproti“.

Toliko sem moral odgovoriti na repliko, da ne bodo gospoda mislili, kako strašno so nas potolkli — in pristaviti moram, da se kot pravdanski človek ne mislim nič več pravdati z upravnimi, ki svoj „pravniški izraz“ zataje in s „pravnim izrazom“ nadomeste, ker se je naravno bati, da bi se ob taki nezanesljivosti uračunil, uštel in upravnal.

Veracior.

A. Leskien, Grammatik der altbulgarischen (altkirchenslavischen) Sprache. Heidelberg, Carl Winter's Universitätsbuchhandlung. 1909. 8°, LII + 260 str. Cena broš. K 6.—

A. Leskien, Handbuch der altbulgarischen (altkirchenslavischen) Sprache. Grammatik, Texte, Glossar. Fünfte Auflage. Weimar, Hermann Böhlau Nachf. 1910. V. 8°, XVI + 351 str. Cena broš. K 9'60.

V zadnjem času se opaža na polju slovanskega jezikoslovja vesel pojav, ki naj zadosti občutni potrebi, da se po priznanih zastopnikih te vede zbere, kar je raztresenega in dognanega, da se tako ne le mlajši generaciji olajša nadaljni posel, ampak tudi sorodnim strokam omogoči najhitrejša informacija. Koncentracija vede je na dnevnem redu. V Peterburgu izhaja pod uredništvom V. Jagića „Enciklopedija slovanske filologije“ — druge filologije imajo kaj takega že zdavnaj —, pa tudi v Nemčiji se je zanimanje za tisočletne sosede nenavadno dvignilo. Razne nove znanstvene zbirke so sprejele v krog svojih izdaj tudi študije o slovanskih temah. Tako je zgoraj imenovana prva knjiga prvi zvezek zbirke slovanskih učnih in ročnih knjig (*Sammlung slavischer Lehr- und Handbücher*) in sicer prve vrste „Slovnice“, ki jih v založništvu C. Winterja v Heidelbergu izdavata A. Leskien in E. Berneker. Prvak nemških slavistov in eden prvih inavguratorjev moderne lingvistične struje na Nemškem, prof. A. Leskien, je zlasti po svoji „ročni knjigi starobolgarskega jezika“ (*Handbuch der albulgarischen Sprache*), ki je sedaj izšla že v peti izdaji, tudi širšim krogom tako vrlo znan, da se vsak njegov podarek slovanski filologiji že vnaprej sprejme z veseljem. Tudi gori imenovani knjigi stojita seveda na vrhuncu sedanjega znanja.

Ako se „Handbuch“ po vsebini in ureditvi more smatrati že znanim (obširno oceno druge izdaje iz leta 1886. je objavil „Ljubljanski Zvon“ v VII. letniku, str. 115–121 iz peresa V. Oblaka), mora skoro istočasna izdaja „gramatike“ vzbuditi precejšen interes, posebno še njeno razmerje k „Handbuchu“. „Ročna knjiga“ sama je ostala v primeri s prejšnjimi izdajami (tretja 1898, četrta 1905) v bistvu nespremenjena, v podrobnostih pa je mnogo popravljenega, a dodan je pregled predlogov, in precej razširjen je oddelek o pomenu glagolskih osnov. V obče hoče ostati, kar je bil, „ein Lehrbuch für eine Einzelsprache in Form einer beschreibender Grammatik“ (Vorwort III). — Od „Handbucha“ se „gramatika“ razen drugačnega načina razpravljanja snovi razlikuje predvsem v tem, da nima tekstov in glosarja, a ima za to nov gramatični oddelek o tvoritvi osnov imen (sintaksa je tudi tu opuščena), da opušča navajanje podrobnejših fonetičnih (ortografskih) in formalnih posebnosti posameznih spomenikov in da privaja le najstarejšo obliko, slednjič, da se obširneje bavi s primerjanjem starobolgarskih glasov in oblik z indogermanskimi, pa tudi drugimi slovanskimi, v kolikor to more služiti njih boljšemu razumevanju. Poudariti pa je tudi treba veliko informativno vrednost obširnega uvoda, kjer se poroča o vseh važnejših vprašanjih, tičočih se stare cerkvene slovanščine. Obžalovati je, da ni v kazalu nobenih posebnih podatkov k uvodu, kakor tudi ni nobenega indeksa k celi „gramatiki“. Ker more ta uvod zanimati tudi širše kroge, hočem se pomuditi malo pri njegovi vsebini. Umljivo je, da se v njem najprej govori o povodih, zakaj se jezik, ki ga obravnavata obe knjigi, nazivlje „starobolgarski“ (str. IX–XII, o domovini jezika gl. še str. XXV–XXVII), kateri naziv, kakor je znano, še ni obče sprejet, ker se skoro še običajneje rabi izraz „starocerkvenoslovanski“ (prim. V. Vondráka „Altkirchenslavische Grammatik“, Berlin 1900 in dr.), ki je nadomestil prejšnji zastareli naziv „staroslovenski“, in ki ga je tudi sam Leskien postavil v naslovu v oklepaj. Moje mnenje je, da se tudi izraz „starobolgarski“ najbrže ne bo udomačil, ker je tudi netočen. Pod staro bolgarščino si vendar najprej lahko mislim jezik neslovanskih Bolgarov ali pa slovanski jezik starega bolgarskega carstva, zlate književne dobe carja Simeona; a to ni bila stara zapadnejša makedonščina, jezik slovanskih apostolov, kakor nam izpričujejo spomeniki, ki so potekli iz redakcionalne šole vzhodno-bolgarske, čeprav je sledila

neposredno po dobi apostolov Konstantina in Metoda. Tudi Leskien sam natančneje imenuje dijalektično skupino, h kateri pripada stari cerkveni jezik, — „bulgarisch-mazedonisch“ (str. XIX). Najtočneje bi bilo torej reči „stara bolgaro-macedonščina“, ali pa „stara macedonska slovenščina“. Ker pa je to morda preneroden izraz (sicer prim. v „Handb.“ str. VI: „mittelbulgarisch-kirchenslavisch“), in ker z druge strani igra v zgodovini, razvitku in propadu in vplivih imenovanega jezika veliko vlogo funkcija, ki jo je imel cerkven jezik, zato se mi zdi, da bo obveljal naziv „stara cerkvena slovanščina“. To je nekdanje macedonsko narečje, dvignjeno do časti literaturnega jezika, ki pa je takoj že v Moraviji in Panoniji dobil svoje okrase, in ki se je po deželah in dobah vedno bolj in bolj oddaljeval od svojega prvotnega tipa, ki ga torej nikakor ne gre identificirati s kako staro bolgarščino. — Na str. XII—XIV. so navedeni historični viri in njih izdaje. Izpuščene so novejšje ruske izdaje tako imenovanih panonskih legend o sv. Cirilu in sv. Metodu (Lavrova), kakor je sploh opaziti, da stopa ruska in tudi druga slovanska strokovna literatura proti nemški, francoski in češki nekaj nezasluženo v ozadje. Iz panonske legende o sv. Cirilu se še pozneje (na str. XXIII) navede mesto, ki ga je sintaktično le tedaj dobro umeti, ako se predpolaga grški original, čemur bo pač treba vkljub ugovorom pritrditi. O pristnosti pisma papeža Hadrijana (vita Methodii, cap. 8) se Leskien ne izreče (str. XXIV.). Za njo govori poleg drugega zlasti pasus, da se evangelij beri tudi latinski. Brücknerjevo stališče (Thesen zur Cyrillo-Methodianischen Frage, Archiv für slavische Philologie, XXVIII Bd.), ki so mu italska in panonski legendi „tendenčni spisi“ in dr., Leskien imenuje „radikal-kritisch“ in s tem menda po pravici odklanja. Spisa dr. Ivana Franka ne navaja. Zakaj se pa na prvem mestu kot „zusammenhängende Darstellung“ citira knjiga K. Goetza (Geschichte der Slavenapostel, 1897; prim. mojo oceno v Arch. XX, 124—140), mi ni čisto jasno, ako ni to samo priznanje, da ni drugega. Da vprašanja o virih še niso vsa rešena, je gotovo, in v sledečem odstavku, življenjepisu sv. Cirila in Metoda in opisu njih dela (str. XV do XXV) se tudi opozarja na razne historične težkoče. Najmanjšo preglavico lahko delajo še nasprotja med papeževimi enuncijacijami, ki jih Leskien, kakor pravi, tudi samo prosto konstatira (str. XXV). Apostola sta mu bila Grka, ki pa sta, kakor je razvideti iz spisa Joanna Cameniate (De exidio Thessalonicae), mogla že od otročjih let znati slovanski (str. XVI). Fonetična čudovita popolnost in dovršenost Konstatinovega-Cirilovega alfabeta navaja Leskienu na misel, da je moral Konstatin že mnogo prej študirati jezik macedonskih in njim sosednih bolgarskih Slovanov, nego to pripovedujejo legende. Morda je imel že pred pozivom na Moravsko namero, razširiti krščanstvo med balkanskimi Slovani (str. XXI). — Na str. XXVII—XL se razpravlja podrobno o pismenih — glagolskih in cirilskih in podava analizo celega pismenega sistema. Kako vse drugače se dandanes lahko formulirajo dokazi za večjo starost glagolice nasproti cirilici, nego je to mogel storiti svoj čas Miklošič v Ersch-Gruberjevi enciklopediji. Glavni dokazi so: 1. Kijeovski listki, 2. hrvaško-glagolska literatura in 3. relativna večja starost glagolskih tekstov glede oblik in izrazov (gl. str. XXXVIII sl.). Da je tako imenovano elbasansko pismo novogrško preteklih stoletij (str. XXXIII—IV) in nima nič opraviti z glagolico, kakor je mislil Geitler, se lahko razvidi iz „Anzeigerja“ dunajske akademije znanosti (1901, Nr. 9), kjer je poročilo o potovanju dr. Pekmeza v Albanijo in zgodovina tega pisma ter so pridejane tudi tabele, ki to evidentno izpričujejo, na kar je dr. Pekmeza opozoril podpisani. — Str. XL—XLIII. poročajo o stari cerkvenoslovanski literaturi. O razpredelitvi del najstarejše dobe bi se dale dandanes morda še točneje domneve izreči. Psalter

(Valjavčeva razprava se ne omenja), parimejnik, mali proroki (Leskien jih ne omenja, tudi ne razprav Jevšejeva), euchologij in še kaj drugega po stilu prevoda niso čisto to, kar sta evangelij in apostol. Tudi eksarh Joannes (okrog 900) pripisuje Konstantinu le zadnje. Za paterik je dragocene pokaze najti v hrvaško-glagolski literaturi, tako kakor za parimejnik (prim. podpisanega razpravo „О слѣдахъ древне-славянскаго паримейника въ хорватско глагольской литературѣ“ Moskva 1902). Seveda je pripoznati, da je želeti še nadaljnih podrobnih monografij o posameznih delih in njih razmerju z drugimi. — Na str. XLIII—VI. se naštevajo spomeniki, ki tvorijo znani tako imenovani kanon starocerkvenoslovanskih spomenikov (njih glavni znak je pravilna poraba nazalov *ǫ* in *ę*). K njim po pravici prišteva Leskien tudi Kijevske listke, čeprav imajo mesto bolg. št — žd češko-slov. *c* — *z*, *šč*. Ponatisnjen je tudi najstarejši datirani dokument — cirilski nadpis iz Macedonije iz l. 993. Drugih manjših spomenikov ne omenja, (o njih glej Vondrák l. c. 13, 15.) — Na str. XLVI. do VII. razlaga Leskien razlike med spomeniki (glavna točka vporaba *ѵ*, *ѵ*), a na str. XLII—L. govori o poznejših dobah in recenzijah cerkvenoslovanskih spomenikov — srednjebolgarskih, srbo-hrvaških in ruskih (glavni znak zamestitev starih nazalov *ǫ* in *ę* in dr.). Vondrák l. c. imenuje na prvem mestu še češko-slovaško redakcijo, kateri prišteva kijevske listke in praške odlomke. Poslednjih Leskien nima, o prvih gl. gori. Pri hrvaško-glagolski redakciji ni omenjenih izdaj zaslužne akademije na otoku Krku, samo Berčić dandanes že več ne zadošča. V tej zvezi ali že prej pri razpravljanju o spomenikih ali stari cerkvenoslovanski literaturi bi bilo želeti, da se doda tudi kaka pripomnja o brižinskih spomenikih in njih stikih s starocerkvenoslovanskimi teksti. Na str. XI. pravi sicer Leskien, da segajo v IX. stol. (na str. XXV, da so iz X. stol.), ali drugega ni. Rusko Ostromirovo evangelije (1056—7), ki je služilo za podlago prvi izdaji „Handbucha“ l. 1871., se zdaj v slovnici le na nekih mestih omenja. Ta omejitev je radi jasnosti in določnosti dela opravičena, ni pa povšeči ruskim filologom. Veliko delo, ki bi izčrpalo in obsegalo vso cerkveno-slovansko literaturo — vsaj starejših dob — in podalo še sintakso staro cerkveno-slovanskega jezika, ni bila naloga Leskienova, pričakovati ga je še le od bodočnosti; pot pa mu bo prekrčila najbrže enciklopedija slovanske filologije. — Na koncu uvoda so navedeni najvažnejši pripomočki k študiju stare cerkvene slovanščine.

(Konec prih.)

Dr. Rajko Nachtigall.

Mičun M. Pavičević: Brdjanke. Gorske ruže. Crnogorcu. Cetinje.

Sedemindvajsetletni pesnik, tajnik v črnogorskem notranjem ministrstvu, je objavil v zadnjih treh letih navedene zbirke. Njegovi stihi ovajajo več dobre volje in resnega stremljenja nego posrečenih umotvorov. Sempatja zazveni krepak zvok, ki obrne pozornost nase n. pr. „A njegovo svagda tmurno lice — Rekao bi dva plamena ližu...“ v „Crnogorcu“, eni najboljših pesmi, prevedeni tudi na francoščino. Prečesto je plehek in medel, zlasti kadar peva o splošnih idejah — *liberté, égalité, fraternité* —, ali če nam trosi kakor srebrokodri izkušeneč didaktična „Zrnca“. Mnogo verzov vzdihuje po boljši fakturi, prosi za trohico barvitosti in tona v vsakdanjost. Zapadnjaku se je težko ogreti za „krvave suze“, cele potoke „krvce“, za patetično retoriko. Če bi avtor strožje izbiral, bi utegnil podati kaj bolj uspelega.

A. Debeljak.

so prave hekatombe samih „pa“. Vzhodnoštajersko besedoslovje pri enklitikah v knjižni slovenščini moti: „on bo vas krstil“ (8), „marsikdo bo se . . .“. Začetek nekega stavka na str. 109. se glasi: „Se opirajoč . . .“! Kdo piše dandanes v našem jeziku „statističar, botaničar, matematičar“? — G. avtor, ki ne zna angleški, navaja izreko nekaterih angl. priimkov napačno (n. pr. Höxle, Drejdn, Smejls). Boljše bi bilo molčati o izreki. — V pisavi klasičnih imen ni dr. Ozvald prav dosleden; zdaj piše Ovidij, Heraklit, zdaj spet Galenus, Protagoras, Hipokrates, in v tej zvezi bodi omenjena še oblika tipus (na str. 93) namesto običajnejše: tip.

Ponoviti pa moram, da je knjiga vkljub tem napakam priporočila vredna. Zlasti se mora šteti g. avtorju v zaslugo, da oživlja suhoparno teorijo s citati iz slovenskih pisateljev (posebno iz Cankarja) in z zgledi iz sodobnega življenja. Ni dvoma, da se knjiga dijakom s tem zelo priljubi. *Ivan Koštiál.*

Rikard Katalinić-Jeretov, Našim morem i našim krajem. Priče. Vlastitom nakladom. Tiskom Dragutina Laubnerja u Osjeku. 1911. 8°. 127 str.

„Našim morem i našim krajem“ je zbirka sličic, feljtonov, črtic, osnutkov, političnih satir, deloma že objavljenih, deloma neobjavljenih. Zato tudi celoten vtisk knjige ni tako enoten, organski, kakor bi pričakoval človek, ki prečita knjigo brez presledka. Boljše stvari se brez stroge sodbe vrste med slabšimi, v pripovedovanju in notranji zgradbi pa je opazati nekako neprijetno monotonijo. Kljub temu pa more človeku, ki nekritično čita vsako teh drobnih zgodbic zase, v raznih intervalih, omenjena zbirka nuditi brez dvoma marsikak lahen, prijeten hip oddiha. Katalinić-Jeretov, ki v je Hrvatih priznana literarna osebnost, živi v Zadru, in torišče njegovih slik je obala Adrije, ponajveč Istra, deloma Dalmacija. Brez velikih, poglobljenih duševnih komplikacij se zapletajo in razpletajo dejanja. Nastopajo izvečine seljaki, boreči se na eni strani s svojo kršno, skalnato zemljo, ki je njih dom, na drugi strani z morjem, ki jih preživlja in ugrablja v svoji nenasitnosti včasih rod za rod („List“). — Močni ljudje so to, vročekrvni, jaki in čili, preprosta in jedrnata je njih govorica. Drzni, iskrooki „momki“ ljubijo zorne mladenke, ljubijo s tisto nepremišljeno, nepreračunljivo silo in neukročeno strastjo južnega človeka. Mnogo se govori o ti jugoslovanski ljubezni, mnogo, dejal bi, skoro preveč . . . Lepi in na vsak način zelo realistično pogojeni pa sta ljubavni skici „Morska štriga“ in „Tić“, četudi sta si motiva zelo slična. Splošno se pisatelju najbolj posrečijo tipi vaških siromakov kakor Cenčo ali Tić. — Tragičen, dasi ne povsem nov, je motiv „Gretchen.“ „Seoske „čakule“ je hudomušna, fina satirica na vaške klepetulje. Katalinić-Jeretov je namreč tudi satirik, ne sicer zlobno se režeč satir s spačenim obrazom, le bolj šegav hudomušnež z diskretnim smehljajem na ustnih. V tem oziru se odlikujejo njegove politične satirice. Duhovita in originalna je „Pričica o vlaškem kosu“, o kosu, ki se nikdar ni mogel privaditi italijanske himne in je vedno le prepeval „Lijepu našu“, kljub temu, da se je njegov gospodar — hrvatski Ivan Žižanović, prelevil v renegata pristne laške krvi — Gianni Xixanovicha. — Stvari pa, kakor monolog „Moja tajna“, ne spadajo v knjigo.

Fran Albrecht.

A. Leskien, Grammatik der altbulgarischen (altkirchenslavischen) Sprache. Heidelberg, Carl Winter's Universitätsbuchhandlung. 1909. 8°, LII + 260 str. Cena broš. K 6.—

A. Leskien, Handbuch der altbulgarischen (altkirchenslavischen) Sprache. Grammatik, Texte, Glossar. Fünfte Auflage. Weimar, Hermann Böhlau's Nachf. 1910. V. 8°, + 351 str. Cena broš. K 9'60. (Konec.)

O slovniški snovi v ožjem zmyslu hočem podati le kratko karakteristiko in opozoriti na nekaj važnejših točk. Snov je, razume se, v obeh delih ista, le da se dela medsebojno spopolnjujeta. „Handbuch“ podava faktični material iz starih spomenikov, n. pr. poraba *v*, *ʋ*, razprava o *rʋ*—*rʋ*, *lʋ*—*lʋ*, prvotnih in mesto *vr*—*vr*, *vl*—*vl*, *i* za *ʋ* in *vi* za *v* (str. 44 sl.), izguba evfoničnega ali epentetičnega *l*, moška *i*—, srednja *s*—, ženska *ū*— debla, korenski glagoli, dublete deklinacijskih in konjugacijskih form, medsebojni vpliv *u*— in *o*— debel, razni aoristi in dr., pri čemer zlasti o glasoslovju skoro nikjer ni končnih sklepov glede razmerja med spomeniki, ker po večini še nedostaje takih monografij; „gramatika“ pa služi k temu faktičnemu materialu kot komentar, našteva skupaj spadajoče gramatične slučaje v celoti in jih razlaga po njih postanku v primeri z indoevropskimi in drugimi slovanskimi jeziki. Pri tem se vporablja moderna lingvistična terminologija (Formans, Base, zlasti glej § 18 Ablaut und Ablautsreihen in § 36 der kombinatorische Lautwandel), se podava tudi razlaga lingvističnih pojmov s teoretičnimi ekskurzi posebno v glasoslovju, ter se slednjič ozira po novejših metodah, kjer je mogoče, na naglas in kvantiteto, toda ne pretirano, kar se tuintam drugod dogaja. Material je razvrščen pod občimi vidiki, kar je ne le radi preglednosti, ampak tudi radi pravega umevanja neobhodno potrebno. Vendar se mi zdi, da bi se dale obrisati in določiti še večje enote, kakor se to zgodi na str. 35. in sl. pri naštevanju štirinajstih točk kombinatoričnega glavnega prehajanja. Kronologija pojavov tu ne pride v poštev (str. 37). Ravno od Leskiena bi nas zanimalo videti, kako je predstaviti kronološki razdružene v istovrstne fonetične pojave v zvezi z občim fonetičnim značajem jezika. Kolikor se da določiti kronologija fonetičnih pojavov, jo Leskien omenja (str. 33, 43, 48, 51, 65). Točno in podobno se slikajo fonetični prehodi (43, 56). Najzanimivejši prehod je pač *tj* — *š't*, *dj* — *ž'd*, k čemur pa je treba seveda čitati še Leskienovo argumentacijo (str. 39). Ne povsem jasno je, kako si Leskien predstavlja razvitek indoevr. *eu* v slov. jezikih. Iz mnogih mest, kjer se taki slučaji omenjajo (str. 13—14, 20—21, 43—45, „Handbuch“ 14—16), ni razvideti razmerja med *u* in *'u* za *eu*. Mnogo preciznejše se glasi pravilo o *ch* iz indoevr. *s* (str. 29 sl., „Handbuch“ 48-49). Umljiv mi tudi ni preglas *o* — *ě*, dojití — děté (str. 21, „Handbuch“ 17). Zanimive so neke fonetične definicije. *v*, *ʋ* imenuje Leskien v nasprotju s polnimi vokali, „Halbvokale (schwache, reduzierte, irrationale Vokale)“, str. 2. Izraz „Halbvokale“ se je začel po Sieversu opuščati in rabiti za drugi del diftongov; izraz „irrational“ izhaja od Fortunatova (v pisanih lekcijah = *короче кратких*). Oba glasova sta sicer še lep primer, kako se oba dela ne prepisujeta. *vi* mu ni ruski *и*, poljski *y*, ampak neke vrste *ü* (torej front-, ne mid- vokal); *ʋ* mu je bil prvotno zaprt *e*, dijalektično starocerkveno slovanski pa *'ä*, *'a* („Gram.“ XXXVI) ali *ja*, *ea* („Hdb.“ 6, 39). *rʋ*—*rʋ* iz prvotno *vr*, *vr* transkribira *r*: *prʋvʋ*, četvrt *ʋ* („gram.“) 150, 10, „Hdb.“ 34 sl.). Transkripcija v „gramatiki“ je radi fonetične točnosti splošno latinska. Kajti če tudi cirilca prekrasno izraža slovanske glasove, ima nedostatek, da ne pozna znaka za *j* in si mora na več načinov pomagati pri izraževanju palatalnih konzontanov („Gram.“ 3, „Hdb.“ 7).

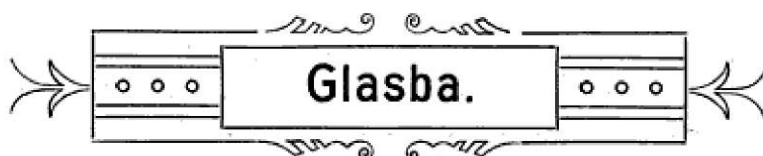
Dragoceni in poučni so Leskienovi podatki o literaturi predmeta, zlasti pri prepornih točkah. Korak za korakom se tu vidi, kako oprezno in zmerno postopa Leskien. On včasih raje ostane pri kaki starejši razlagi s pomočjo analogije, nego da sledi novi, še ne gotovi. Posod pa pristavlja, kjer se mu to zdi potreba, opazko „nicht sicher“. Zanimiva pa bila zbirka teh slučajev, ali privela bi me predaleč. Kako sicer v preteku let veda napreduje, se lahko vidi iz primerjanja Oblakove

kritike druge izdaje Leskienovega „Handbucha“ s sedanjo peto izdajo, oziroma „gramatiko“. Večina točk, ki se tam omenja, je ali stopila v ozadje kot gotova, jasna stvar, ali pa je dosegla dandanes dovoljno razlago; n. pr. imper. dažde, ki si ga Oblak še nikakor ni mogel tolmačiti, je sedaj že mnogo bliže svoji razlagi. H koncu se mora častno omeniti jasna in precizna dikcija, popolnost, preglednost, lepi, točni nemški prevod slovanskih izrazov.

Mogel bi kdo vprašati, kako je razmerje Leskienovega „Handb.“ k Vondrákovi gramatiki. Na kratko se lahko reče, da goji Vondrák bolj tradicije dunajske filološke šole, Leskien eden izmed stvariteljev novejši nemške lingvistične šole, in kot tretja se pridružuje ruska čista lingvistična šola akademika Fortunatova, izvzemši seveda ruske filologe, kakor Sobolevskega, ki hodijo po navadi svoja pota. Končni cilj je vsem seveda isti, metode in principijalni nazori pa so večkrat različni.

Morebiti bi bil za začetnike želeli še popolnoma kratek goli obris jezikovne strukture stare cerkvene slovanščine s potrebnimi podatki strokovne literature. Gotovo pa tvorita obe omenjeni Leskienovi knjigi neobhodni in vedni pripomoček za vsakega slavista in tistega, ki se hoče poučiti o sedanjem stanju znanja stare cerkvene slovanščine.

Dr. Rajko Nachtigall.

Novi Akordi. Urejuje dr. Gojmir Krek. Zalaga L. Schwentner v Ljubljani. Let. X. (1911), št. 3. in 4.

V „Glasbeno-književni prilogi“ 3. zvezka je tudi topot mnogo zanimivega gradiva. Fran Gerbić podaja v črtici iz svojega življenja dragocene podatke o ustanovitvi slovenske opere pri „Dramatičnem društvu v Ljubljani.“ Janko Žirovnik opisuje postanek in razvoj „Žirovnikovega zbora“ v Št. Vidu nad Ljubljano, Marko Bajuk pa objavlja nekaj zelo umestnih opazk k IV. zvezku Žirovnikovih „Narodnih pesmi.“ Pod rubriko „Gledišče“ je temeljita strokovna ocena Hatzejeve opere „Povratak“ iz peresa dr. Ernesta Krajaškega. Poleg tega pa je nešteto drugih informativnih, poučnih in umestnih ocen koncertov, notic o napredku slovenske glasbe itd. Opetovano moram ponavljati, da obilica in mnogovrstnost gradiva književne priloge N. A. nadkriljuje visoko marsikateri tuji glasbeni list in je le obžalovati, da zanimanje za ta naš krasni list sicer raste, a to tako počasi!

Tretji zvezek prinaša poleg omenjene književne priloge Stanko Premrlovo „Sonatino“ za klavir, dr. G. Krekovo invencijo „Blagor jim!“ za mešan zbor, Oskar Devov moški zbor „Kvišku plava...“ in dva solospesa: Santlovo „Narodno“ in Ž. Polasškovo „Da sem jaz ptičica...“ Premrlova „Sonatina“ je edino delo te vrste med nami. Žal, pečali smo se vedno v prvi vrsti z ozko-mejnimi moškimi zbori in pri tem zanemarjali klavir, solospjev, zlasti večje glasbene oblike. Za glasbene, klavirske šole nimamo skoro ničesar. Premrlova, po iznajdbi in izpeljavi kaj prijetna Sonatina bo dobrodošla vsem učencem naših glasbenih šol, ki so se izvili iz prvih letnikov. Prepričan sem, da jo skoro vidimo na programih vsakoletnih produkcij gojencev Glasbene Matice. — Tudi dr. Krekova invencija „Blagor jim!“ je edina skladba te smeri pri nas. Visoke in plemenite umetnosti polno delo je vredno zlata in bo proizvajano služilo v čast našim velikim mešanim